

Zaman Gazetesi

25/10/2011

Herkül Millas

İngilizcede bir yirminci yüzyıl deyiimi var: "Doğrudan en yetkilinin ağzından" anlamında "straight from the horse's mouth" (doğrudan atın ağzından) diye.

Yunanistan krizi konusunda farklı yorumlar okuyoruz. Özellikle sorumluluklar konusunda kimileri siyasileri veya Yunan halkını işaret ederken, başkaları dış mihrakları, finans çevrelerini, kapitalistleri... Geçenlerde (16 Ekim) Atina'da çıkan Kathimerini gazetesinde yayımlanan Başbakan Yorgo Papandreu'nun bir yazısı belki ilk kez sorumluluklar konusunda özeleştiri anlamında açıklamalar içermekte. En yetkili kişi şunları yazdı:

"Yakın geçmişte ülkeyi yönetmiş olan Yeni Demokrasi partisinin sorumlulukları bir yana, PASOK dâhil siyasi güçlerin son on yıllardaki sorumlulukları görmezlikten gelinemez. Çıkarıcı çevrelerin ittifakının ve şeffaflık eksikliğinin karşısında siyasi sistem uzlaşmalar ve marjinal düzenlemelerle yetindi, hatta bazen bu olumsuz durumu besledi de. Birçok kez karşı koymaya ve ileriye yönelmeye cesaret edemedik ve dar çıkarıcı lonca çevreleri ile (sendikaları kastediyor) uzlaştık; bu da genel halk çıkarlarına karşı oldu. Sık sık devlet ve klientel (popülist) ilişkileri içine girdik, yani tutucu örnekleri izledik ve bu durum bizi dönüşümcü dinamizmimizden etti. Demokratik yapılarımız zayıfladı ve yasa dışı uygulamalar, şeffaf olmayan yöntemler, bürokrasi, kayıt dışı ekonomi ve devletçilik yaygınlaştı; çünkü zamanında yurttaşı toplumsal hayata katıp kontrol mekanizmalarını güçlendirmekte geç kaldık. Gerektiğine inisiyatif almayarak, rehavete kapılıp tereddütlerle bir ileri bir geri giderek, gelişmeleri öngöremeyerek, rekabetçi bir ekonomi ve güçlü bir üretim temeli kuramadık. Sonuç olarak ekonomi büyük oranda devletten beslenen parazitlere ve tüketime terk edildi. Devlet güçlerini özgürleştirmek yerine bürokrasi yaratıcılığı ve gelişmeyi köstekledi. Dinamizmimizi kaybettik, oysa çevremizi, kaynaklarımızı ve tarihî mirasımızı doğru

değerlendirmemiz gerekiyordu. Ülkenin gelişmesini kösteklemiş olan lonca zihniyetli sendikacılara ve kliantel ilişkilerine izin verdik."

Bütün bunları ve bu doğrultudaki başka eleştirileri daha önce de birçok kimse Yunanistan'da ve yurtdışında dile getirmişti. Şimdi bunları "itiraf" olarak da okumuş olduk. Özeleştirisi ve günah çıkarma insanın vicdanını rahatlatır hatta Tanrı'nın affı ile cennetin kapılarını da açabilir; ama ülkenin nefes alması için yeterli değil. Bu özeleştirisi birçok soruyu da akla getiriyor. Bunca yanlış neden yapıldı? Yani rastlantısal mıydı bunca yanlış yoksa yapısal mı? Böylesine yetenezsiz siyasiler bundan böyle başarılı olabilirler mi? Bu başarısız siyasileri bunca yıl oylarıyla ardı ardına iktidara taşımış olan halkın sorumluluğundan neden söz edilmiyor? Yanlış gidişi çok önceden görmüş ve söylemiş olan siyasiler neden "neo-liberal" ve "halk düşmanı" suçlamasıyla hem siyasi partilerden kovuldu hem de seçimlerde yüzde 1 oy bile alamadı? Böylesine başarısız olduklarını itiraf eden siyasiler arasında neden biri bile istifa edip bu alandan çekilme hassasiyetini göstermedi?

Bu retorik sorularla demek istediğim, "itirafın", eksik de olsa durumun bir tarifi olduğu ama teşhisi olmadığıdır. Bütün bunlar neden oldu? Kaldı ki yanlışlardan gerekli derslerin çıkarıldığı da şüpheli. En başta rota değişikliği hükümetin kararlılığı sonucu değildir, ülkenin batmaması için borç verenlerin baskıları sonucudur. Bütün siyasi güçler hâlâ eski "mutlu dönemin" hasretinde ve havasında. İktidar partisinin milletvekilleri ve hele bütün muhalefet yapısal değişikliklere bütün güçleriyle direniyorlar. Bu direncin karşısında iktidarın seçime giderek sorumluluktan kaçtığını her an görebiliriz.

Bu arada (eleştirilen) popülist eğilimler hâlâ revaçta. Devlet içinde devlet olan özellikle memur sendikaları ve kendi dar mesleki çıkarlarını korumaya çalışan gruplara karşı çıkma kararlılığı pek görünmüyor. Lise ve üniversitelerde anarşi ve sindirme ve tahrip eylemlerini sürdürenler görmezlikten geliniyor: "Aman fazla kızdırmayalım!" İki kide birde kent merkezlerini yakan ve yağmalayanlara açıklanamaz bir hoşgörü gösterilmekte. Kararlaştırılan yapısal dönüşümler halka "maalesef zorla yaptırıyorlar" şeklinde sunuluyor; sonra da "halk karşı çıkıyor" diye troyka ile yeni pazarlıklara kalkışılıyor. Yani sözle eleştirilenler, pratikte sürdürülmeye çalışılıyor. Troyka'nın son raporu (21/10) yapılması gerekenlerin ne aksamakta olduğunu ortaya çıkardı.

Yunanistan'daki krizin ekonomik yanından başka bir değerler krizi olduğunu söyleyenler artıyor. Son otuz yılın uygulamaları, ekonomik ve kültürel alanda bir zamanlar Balkanlar'ın en dinamik unsuru olan Rum/Yunan toplumunun nasıl böylesine değiştiği anlaşılmeden kötü tablonun çizilmesi semere vermeyecektir. Siyasetçisi ve seçmeniyle bir kuşak son yirmi-otuz yıldır, "atın ağzından" da duyduğumuz gibi, azar azar dinamizmini, girişimciliğini, dayanışma duygusunu, güvencini, inancını ve umudunu kaybetmiş gibi. Bu moral çöküntüsü içinde uzun vadeli düşünme yeteneği gerilemekte, kısa vadeli çıkarlar öne çıkmakta.

Bu karamsar tabloda bazı değerlerin yeniden gözden geçiriliyor olması ışıltılı bir gelişme sayılabilir: Yunan toplumu saymaya, ölçmeye başladı. Devletin her sunduğunun vergilendirme (veya borç) sonucu olduğu, her tatmin ettiği isteğin başka birilerine yük olacağı anlaşılmaya başlandı. Gelirin, artık tükenmiş devletten beklenemeyeceği, aslanın ağzında olduğu, elli yaşında emekli olunamayacağı, gelirin arzulanmış hayat standardına göre değil, hayat standardının gelire göre olmasının gerektiği anlaşılmaya başlandı. Son aylarda Yunanistan'ın

ihracatı arttı. Birçok kimse yurtdışına göçme girişiminde (bu gerçekçi olmanın işaretidir). Ve belki en umut verici olanı, ülkeye borç verenlerin aralıksız kontrolü: Bu güçler kendi çıkarlarını gözettileri için uzun vadeli planlar yapıyor ve yaptırıyorlar. Uzun vadeli düşünebilmek farklı bir kültür gerektirir, çıkarıcı, popülist, fırsatçı yaklaşımdan bütünüyle farklı bir kültürdür bu. Yeni dengeler AB etkisiyle sağlanacak herhalde.